חוזרני [א] חלילה חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר חטאת נאמר בה היא בשחיטה [ב]היא [ב] לשמה כשירה שלא לשמה פסולה ופסח נאמר בו הוא בזביחה [ג] הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול אף אשם נאמר בו הוא הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול אמר לו רבי יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה פסח נאמר בו הוא בזביחה הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול אבל [ג]אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימורין [ד] כשר אמר לו [ד]ר' אליעזר הרי [ה] אומר [ה]כחטאת כאשם [ו] מה חטאת שלא לשמו פסול אף אשם שלא לשמו פסול אמר מר אמר לו ר' יהושע חוזרני חלילה ולמיהדר דינא ולייתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן (א) צד כרת אמר [ז] לו ר' יהושע לא אם אמרת בחטאת שכן דמה למעלה ולימא ליה לא אם אמרת בחטאת שכן נכנס דמה לפני ולפנים בחטאות החיצונות קאמרינן שאם נכנס דמה [ח] [לפני] ולפנים פסולה אית ליה לרבי אליעזר אף האשם (ב) שכן מכפרת על חייבי כריתות מחטאת [ט] דשמיעת הקול שכן טעונה ארבע מתנות [ו]כרבי ישמעאל דאמר כל הדמים טעונה [י]ארבע מתנות [יא] (שכן טעונה) על ארבע קרנות וליטעמיך האיכא אצבע [ח]האיכא קרן האיכא חודה אלא [ט]חד מתרי תלת טעמי נקט אמר מר אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת [יב] לימא ליה רבי אליעזר אשם נמי דמו למעלה אמר אביי [א]אשם דמו למעלה לא מצית אמרת ק"ו מעולה ומה עולה שהיא כליל [ב]דמה למטה אשם שאינו כליל לא כל שכן מה לעולה שכן אינה מכפרת חטאת העוף תוכיח מה לחטאת העוף שכן אינה מין זבח עולה תוכיח לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן קדשי קדשים ודמן למטה אף אני אביא אשם שהוא קודש קדשים ודמו למטה א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי ולפרוך מה להצד השוה שבהן שכן אין להן קצבה תאמר באשם שיש לו קצבה אלא היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר קרא [2]הכהן המחטא אותה אותה דמה למעלה ° ואין דמו של אחר למעלה אי הכי חטאת [יג] נמי נימא [3]אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה הא שאר זבחים בין לשמן בין שלא לשמן כשרין ° ההוא אותה לאו דוקא דהא שייר פסח הכא נמי לאו דוקא דהא שייר עולת העוף בזביחה מיהא לא שייר מידי ואי בעית אימא הא מני רבי אלעזר ברבי שמעון היא דאמר האי מקום לחוד והאי מקום לחוד [י]דתניא דמים התחתונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמטה והעליונים מחוט הסיקרא ולמעלה אמר רבי אלעזר ברבי שמעון במה דברים אמורין בעולת העוף אבל בחטאת בהמה היא עצמה אין נעשה אלא על גופה של קרן: [כ]תנן התם שהיה רבי עקיבא אומר כל דמים שנכנסו להיכל לכפר פסולים וחכמים אומרים חטאת בלבד רבי אליעזר אומר אף האשם שנאמר כחטאת כאשם בשלמא רבי אליעזר כדקאמר טעמא אלא רבנן מאי (ג) טעמא אמר רבא אשם נכנס דמו לפנים פסול לא מצית ° אמרת קל וחומר מעולה מה

חוזרני חלילה. ולא יקום הדין. ולקמן פריך וניהדר דינא וניתי במה הצד: **נאמר בה היא בשחיטה** [יד]. שעיר נשיא: **הרי הוא אומר כו'.** ואין משיבין על ההיקש. ולקמן [י"א.] בסוף שמעתא מפרש טעמייהו [טו] דרבנן דסמכי אהיקשא אחרינא והך היקשא דרשינן [טז] למילתא אחריתי: **איתי** [יז] **במה הצד.** דפסח וחטאת נאכלין (ליום ולילה) אף אני אביא אשם: **צד כרת.** חטאת באה על שגגת כרת ופסח חייבים עליו כרת טהור שלא היה בדרך רחוקה: **שכן נכנס דמה לפני ולפנים.** כגון ביום הכפורים: **בחטאות החיצונות קאמרינן.** במתני' דפסולה ואע"ג דלא עיילי לפנים ומינייהו יליף ר' אליעזר: **שאם נכנס דמה לפנים פסול** [יח]. פירכא היא וה"ק ולימא ליה מה לחטאת החיצונה שכן אם נכנס דמה לפנים פסולה דכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר יובא מדמה כו' תאמר באשם דלא מיפסיל בהכי: **אית ליה לרבי אליעזר אף באשם** [יט]. שנכנס דמו לפנים פסול לקמן בשמעתין: **ולימא ליה.** ר' יהושע מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות: **מחטאת דשמיעת קול.** יליף רבי אליעזר דאינה באה על כרת: **ולימא ליה שכן טעונה ארבע מתנות.** תאמר באשם שאינו טעון אלא שני מתנות שהן ד': **כר' ישמעאל כו'.** באיזהו מקומן (לקמן נג:) נאמר כאן סביב בעולה ואשם ונאמר להלן סביב בחטאת [המילואים] מה להלן פיסוק ארבע מתנות [כ] דהא ד' (ד) מתנות כתיבי בה ואי אפשר לשתי קרנות בבת אחת אף כאן פיסוק ד' מתנות באותה [כא] מתנה שנותן לקרן שהוא כשתים צריך לפסוק לצפונה של קרן ולמזרחה של קרן: **ולימא ליה שכן טעונין** [כב] **ד' מתנות על ד' קרנות.** מה שאין כן באשם דר' ישמעאל גופיה לא בעי בשאר זבחים אלא ד' מתנות בשתי קרנות דקתני [כג] כדר' ישמעאל אי מה להלן ארבע מתנות [על ארבע קרנות] אף כאן כו' אמרת עולה טעונה יסוד וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד: **וליטעמיך.** טובא הוה ליה לרבי יהושע למיפרך דהא איכא קרן ואצבע וחודה שחטאת (ט) טעונה ליתן מתנותיה באצבע כנגד חודה של (ה) קרן [כד] אבן של אמה על אמה כרוס אמה בד' מקצעות המזבח מה שאין כן בשאר הדמים דאפילו עולת העוף שהיא למעלה מחוט הסיקרא כדלקמן אינה צריכה להגביה כ"כ ולתת על הקרן ממש אלא שתהא למעלה מן החוט כל שהוא כדתניא לקמן (דף סה.) עשאה למטה מרגליו אפי' אמה כשרה ואין שום זבח טעון מתנות אצבע אלא זורק מן הכלי אל קיר המזבח [כה] למקצעותיו השנים והדם מתפשט לצפון ולמערב ואין מתנתו [כו] כנגד חודה כמשך מלמעלה למטה כחטאת שצריכה כנגד חודה לקמן באיזהו מקומן (דף נג.): **ולימא ליה רבי אליעזר אשם נמי דמו למעלה.** דהא רבי אליעזר מקיש אשם לחטאת: **חטאת העוף.** דמה למטה לקמן בפרק קדשי קדשים (דף סד.): **אינה מין זבח.** אלא מין מליקה: **אין להן קצבה.** לדמיהן ואשם יש לו קצבה לדמיו [י]בכסף שקלים: **המחטא אותה.** הזורק דמה ובחטאת כתיב ומיעט אותה בחטאת למעוטי שאר קדשים ממקום מתן דמו של חטאת: **אי הכי.** בשחיטת חטאת נמי כתיב (ו) אותה לחטאת ומיעוטא הוא ולידרשא ר' אליעזר למעוטי אשם מפסול שלא לשמו: **שייר עולת העוף.** שהיא למעלה דילפינן לקמן (דף סה.) מומלק והקטיר מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח: **בזביחה** [כז] **לא שייר מידי.** (ז) אדבר שהוא זבח לא שייר כלום שכל הזבחים נמעטו שלא יהא דמו [כח] למעלה ועולת העוף לאו שיירא הוא דלאו זבח כמותו: **הא מני.** דלא חשיב עולת העוף שיור רבי אלעזר בר' שמעון היא: **דאמר האי מקום.** דחטאת בהמה לחוד ודעולת העוף לחוד אע"פ ששניהם למעלה אין מקומן שוה הלכך במיעוטא דגבי זריקת חטאת ליכא שיור: **במה דברים אמורים.** דעליונים לא קביע להו מקום אלא שיהא מן החוט ולמעלה: **בעולת העוף אבל חטאת בהמה אינה נעשית אלא בגופה של קרן.** האבן של אמה על אמה שבראש מזבח [כט] שכל למטה מן הקרנות פסולה ואף על פי שהיא למעלה מן החוט ארבע אמות: **כל דמים.** החיצונים שנכנסו להיכל לכפר פסולין ואף על גב דלא כתיב אלא וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' (ויקרא ו) מרבה רבי עקיבא קדשי קדשים וקדשים קלים מריבויא דכל וכל לקמן בכל הזבחים שנתערבו (דף פב.): **אלא לרבנן מאי טעמייהו.** הא ודאי איתקש אשם לחטאת:

עולה

חטאת נאמר בה היא. בכמה מקומות משמע דמדכתיב היא נפקא לן עכובא ותימה דלעיל נפקא לן מקרא אחרינא ולעיל (דף ה:) [כ] פירשתי: **הרי** הוא אומר כחטאת כאשם. באשם מצורע [ל] כתיב והוה מצי למילף אשם מחטאת בגזירה שוה דעון [לא] עון מחטאת דשמיעת קול דהא למותרת נדבה גמירי [לב] ואין ג"ש למחצה כדאמר בריש מנחות (דף ד.) אלא אי לאו היקשא הוה ממעט אשם מאותה: **מה** להצד השוה שבהן שכן צד כרת. ואע"ג דאשם תלוי נמי בא על כרת אינו בא לכפר אלא להגן ולאו מתיידע מייתי חטאת וה"נ הוה מצי למימר ° שכן נאכלין לזכור: **מחטאת** דשמיעת הקול. וליכא למיפרך מה לאשם חטאת שכן כרת [ל] דהא מהא לא פרכינן כל דהו: **ומה** עולה שהיא כליל כו'. תימה כיון דאתי האי ק"ו ומפיק מהיקשא אם כן תהא עולה פסולה שלא לשמה ק"ו מחטאת שאינה כליל וכי תימא מה לחטאת שכן מכפרת פסח יוכיח ומיהו כיון דכתיב אותה בחטאת לא קשה. ותימה (ח) לסברתו דעביד קל וחומר מעולה שהיא כליל שלא לשמו נמי ליכשר באשם [לג] ותו לימא חטאת יוכיח: הג"ה **כל** דמים שנכנסו להיכל לכפר פסולים. לא דמי להא דאמר (לקמן דף סג. ומנחות דף ח. ושם) [שלמים ששחטן] [לד] בהיכל כשירות לא יהא טפל חמור מן העיקר דהני מילי היכא דכתיב אל פתח אהל מועד שתלה [לה] הכשירו בהיכל:

עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי' פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו:

תורה אור השלם

1. לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: ויקרא ו, י

ולהתוס' צ"ל פסוק זה: וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: ויקרא יד, יג

ולמהרש"א צ"ל פסוק זה: כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְכַפֶּר בּוֹ לוֹ יִהְיֶה: ויקרא ז, ז

2. הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ו, יט

3. וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה: ויקרא ד, לג

גליון הש"ס

גמ' ואין דמו של אחר למעלה. עי' לקמן דף נג ע"ב תוס' ד"ה מה להלן: שם ההוא אותה לאו דוקא. עיין לקמן דף נה ע"א תוס' ד"ה מה חטאת: שם אמרת ק"ו. עי' ב"מ דף (קטו) [קיד] ע"א תוס' ד"ה ולידן: תוס' ד"ה מה וכו' שכן באין בצבור. כדלקמן דף יג ע"א:

מוסף רש"י

חלילה. לשון מחול סביב (פסחים חח:) חטאת נאמר בה היא בשחיטה היא לשמה כשירה שלא לשמה פסולה. בשעיר נשיא כתיב בשחיטתו ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא שישחטנו לשם חטאת ואם לאו פסול דהוא משמע בהוייתו יהא אם כהוייתו יהא כשר ואם לאו פסול ומינה ילפינן פסול דחטאת: אף אשם נאמר בו הוא, הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול. בלו את אהרן והקטירו המזבחה אשה לה' אשם הוא כזמן שהוא לשם אשם כשר ואם לאו פסול (לעיל ה:) אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין. והילכך אשם לא מיפסיל בשלא לשמו, דהא בהקטרה כתיב הוא והקטרה לאו עיקר הוא, וליכא למימר הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו שלא לשמו, דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר כדאמרינן בפ' תמיד נשחט דנטמאו אימוריו או שאבדו לא מעכב כפרה ואוכל הבשר (מנחות ד:) אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין. ולא ילפינן מיניה, וליכא למימר בהקטרה דמאכי לשמו

שיטה מקובצת

הרי הוא אומר כחטאת כאשם. פי' דהיקשא הוא וכו'. ולמ"ת ובלא אין היקש למחצה, וי"ל דבלאו הכי דמיעט רחמנא אותה אותה שלא לשמה פסול אבל אותה לא כדאמרינן לעיל (דף ה.). ולמ"ת רבי אליעזר למאי דרים קרא אותה. וי"ל דדרים אותה כרב אדא דמתני כולהו לפסול לעיל (דף ה:) מאותה, וכוליה קרא להכי הוא דאתא (תוס' סוף): מה חטאת שלא לשמה פסול. פי' כמו חטאת משחטה שלא לשמה. ולמ"ת ובלא בגופיה דחטאת לא כתיב פסול שלא לשמה למעוטה [אלא דילפינן משלמים] ולמ"ל הוי למד מן הלמד בקדשים, וי"ל דלמאי לא צריך דסמיך [אותה] [אותה חטאת] (תמורה) לכולהו, ולא צריכא לן באשם אלא למיעוטה ומיעוטה דחטאת כתיבא ואין זה למד מן הלמד (תוס' סוף): מחטאת דשמיעת הקול יליף. פי' דליכא בה כרת. ולמ"ת א"כ מאי פרכין לעיל שכן ישנן בצד כרת. וי"ל דמ"מ (שם) [נמי] חטאת איכא כרת. ולמ"ת א"כ השתא נמי מאי מפני מ"מ שם חטאת מכפרת על חייבי כריתות משא"כ באשם. וי"ל דשם חטאת

מסורת הש"ס

א) ת"כ ויקרא חובה פי"ח ה"ו, ב) [לעיל ה:] מנחות ד., לקמן יב:, ג) [מכר במנחות כח. לקמן קטו.], ד) [לקמן נג: לד:], ה) [עי' תוספות לקמן לג: ד"ה וקרן], ו) [לקמן ל. לד: יבמות מח: וש"נ], ז) לקמן נג., ח) לקמן פא., ט) לקמן נג., י) עי' כריתות כו:, כ) [ד"ה מיעט], ל) חולין קטז.

הגהות הב"ח

(א) גמ' צד כרת. נ"ב ע"ל תחלת דף יג: (ב) שם אף האשם ולימא ליה שכן מכפרת וכו' מחטאת דשמיעת הקול ולימא ליה שכן וכו' שכן טעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות: (ג) שם רבנן מאי טעמייהו אמר רבא: (ד) רש"י ד"ה כרבי ישמעאל וכו' דהא ד' קרנות כתיבי ביה ואי אפשר לד' קרנות בבת אחת: (ה) ד"ה וליטעמיך וכו' כנגד חודה של קרן קרן אבן: (ו) ד"ה אי הכי וכו' כתיב ושחט אותה: (ז) ד"ה בזביחה וכו' בדבר: (ח) תוס' ד"ה ומה עולה וכו' ותימה לסברתו. נ"ב ולאו למקשה דליכא למיפרך מה [לעולה שכן] אינה מכפרת דליכא למימר חטאת העוף תוכיח כיון דגם חטאת העוף שלא לשמו פסול כדאיתא פרק קדשי קדשים דף סג ע"ב בפרש"י ע"ש ותו ליכא שום יוכיח:

שינויי נוסחאות

א] בכתה"י חוזרני. וכ"ה ברש"י ד"ו ופרי"ד. וכ"ה בכתה"י בגמ' להלן: ב] בשחיטה היא, ליתא בכתה"י ופרי"ד. וכן בש"מ מחקה, ועי' דק"ס ומלא"ש דכ"ה נכון מדאהדריה ר' יהושע לקמן: ג] בכתה"י ליתא בזביחה, וכ"ה בכל הנ"ל באות ב. בל"ק הביא נוסח' ק"י נאמר בו הוא לשמו וכו'. וכ"ה בד"י ש"מ: ד] אימוריו (שיטה [illegible]): ה] הרי הוא ([illegible]): ו] נ"א האשם ([illegible]), ומיושב מ"ש בתוס' הרי כי' באשם מצורע, ודלא כהגר"א לקמן אות ל, ועי' גם בחי' ושטמ"ק (תוס' א"ל): ז] אמר מר אמר לו (שיטה): ח] בכתה"י דמה לפנים פסולה וכל"ל, וכ"ה ברש"י ובכת"י, [מה שגר' בש"מ כד' ודלא דל"ל לפני ולפנים הוא ט"ס]: ט] נ"א בחטאת ([illegible]) וכ"ה בד"ו בגמ' ובתוס', ומה לפנינו לעיל בחטאות החיצונות, אך בש"מ כ"י מגיה בגמ' מחטאת ולפנינו: י] שטעונין ([illegible]): יא] נ"ל ארבע מתנות, ארבע מתנות על ארבע קרנות ([illegible]), [בש"מ סגר' ואינו (באות כ) ליתו בספרים אלו הגהה זו בר"ש], התיבות (שכן טעונה) ליתא בכתה"י ובד"ו. והוסיפום בדפוס מפד"מ ושם בסוגריים מרובעים. וכנר' כדי להפסיק בין התירוץ והקושיא. אך לפי נוסח הנ"ל של הש"מ נוח גם כל"ו: יב] אמרת בחטאת כו' כל"ל ([illegible]). בכתה"י אם אמרת בחטאת שכן דמה למעלה: יג] נ"א בשחיטת חטאת ([illegible]) כל"ל בשחיטה: יד] בשחיטת ([illegible]). והיא מן ספירים, והלא לעיל אות ב: טו] ס"א שעמיה דר' יהושע דסמיך ([illegible]). ועי' ל"ק: טז] דרשי ([illegible]): יז] ותיתי כו' דנאכלין כל"ל ([illegible]): יח] פסולה ([illegible]): יט] האשם ([illegible]): כ] נ"ל מתנות ארבע נפסקות וכו' דהא ארבע קרנות כתיבי ([illegible]), וכן בדפוס הגיה ד' קרנות, והלא הגר' הב"ח: כא] דאותה מתנה שנותן לקרן שהיא ([illegible]): כב] טעונה ([illegible]): כג] דקתני התם ([illegible]): כד] קרן שהיה אבן כל"ל ([illegible]), והלא הגהת הב"ח. בש"מ הגיה קרן נמשך מלמעלה ולמטה והקרן היה אבן. [ולכאורה צ"ל כמשך מלמעלה למטה], ולשון רש"י להלן: כה] המזבח לשני מקצעותיו והדם כל"ל ([illegible]): כו] מתנתו ([illegible]): כז] בזביחה [illegible] מיתא כל"ל (שיטה): כח] דמן (שיטה): כט] המזבח (שיטה): ל] תיבת מצורע מיותר כי במצורע כתיב כחטאת האשם (ויקרא יד) [illegible] (ויקרא ז ו) כתוב כחטאת כאשם, ועי' רש"י מנחות כח ע"ל ד"ה היקש לחטאת ולאשם וכו' ([illegible]). ועי' יפה עיניים וכפ"י לעיל דף ו: לא] [illegible] מחטאת כל"ל (שיטה): וכן כל"ק [illegible]: לב] גמירי בריש מנחות ואין ג"ש למחצה אלא אי כו', כל"ל [illegible] ח"ע ותשי"ק, מ"מ [illegible] דברי התוס'. [illegible] הכותב [illegible] חסר וכן צריך [illegible] [באשם] ו"ל דאיכא למפרך [מה] לעולה שכן אינה מכפרת ותו כו' [illegible] לד] [illegible] דאמר מנחות שנקמצו בהיכל. ובפ"ת מגיה דאמר בפ"ק דמנחות שלמים ששחטו [נ"ל ששחטן] בהיכל. וכן [illegible] ול"ק. ומה"כ משמע שמחק כל דיבור זה מהתוס': לה] שתלה הכתוב באהל מועד כל"ל (שיטה):

פירכא כל דהו ועל מה הלא פרכינן פירכא כל דהו ([illegible]). האיכא קרן האיכא חודה. לאו דוקא [illegible] דבעינן חודה וקרן, דלמתן דלית ליה חודה לא בעי קרן ולמתן דלית ליה קרן לא בעי חודה [illegible] פירכא דלעיל דקאמר שכן דמה למעלה דהא עולת העוף דמה למעלה מחוט הסיקרא לא בעי קרן כדפירש בקונטרס (תוס' סוף): אשם דמו למעלה לא מצית אמרת. עיין בהשמטות בסוף המסכת: ק"ו מעולה. [illegible] שלא לשמה נמי ליתכשר [illegible] באשם מק"ו דעולה, ומה עולה שהיא כליל [illegible] כשר בשלא לשמו אשם שאינו כליל כו'. וי"ס [illegible] דאיכא למיפרך [illegible] מה לעולה שאינה מכפרת. וליכא [illegible] חטאת העוף [illegible] דחטאת העוף פסול שלא לשמו (תוס' סוף): תורי"ד הרי וכו' הוה מבעי אשם מאותה. עיין בהשמטות בסוף המסכת: ד"ה כל וכו'. עי' תוספות פ"ק דמנחות (דף ח.) ד"ה מנחה שנקמצה: